

Från nära till fjärran – perspektiv på äldre resenärers turistkarriärer

Resandet är viktigt för många idag – det är nästan en plikt att vara berest. Det ligger ett egenvärde i att besöka olika platser, att kunna införlivas i främmande sammanhang och uppleva nytt. Dagens turister har så gott som obegränsade möjligheter att förverkliga sina resedrommar då dagens utbud av reseprodukter och -service är så rikt. I takt med att samhället har förändrats och tekniken utvecklats har också resebranschen blivit allt mer omfattande, vilket i förlängningen har präglat resandet under olika tidsperioder.

I min avhandling pro gradu koncentrerade jag mig på kategorin äldre resenärer och deras karriärer som turister, utgående från ett material bestående av 30 personers berättelser. Det centrala gällande äldre resenärer är att de har haft möjlighet att resa en längre tid och samla på sig omfattande *turistkarriärer*. Via detta långa perspektiv på resandet kan man få en insyn i den biografiska dimensionen av resandet, d.v.s. hur resandet har tett sig under olika perioder i livet och vilka företeelser som har påverkat resandet. I denna artikel vill jag också belysa de äldre resenärernas turistkarriärer i skenet av förändringarna i synen på människans ålder och hennes livslopp samt turismindustrins utveckling.

Den moderniserade ålderdomen och den tredje åldern

Liksom andra företeelser i samhället har

även ålderdomen genomgått en moderniseringsprocess. Sociologerna Anne Sankari och Jyrki Jyrkämä (2001:276-277) kallar mycket riktigt ålderdomen och tillståndet att vara gammal för ett helhetsfenomen som kontinuerligt produceras, förnyas och förändras med hjälp av diskurser i samhället och samhällets medlemmar. Socialgerontolog Chris Phillipson anser att moderniseringen av åldrandet är ett resultat av att vi idag lever mycket längre än våra förfäder gjorde. P.g.a. detta har det börjat uppkomma nya, ungdomliga bilder av pensioneringen och pensionärerna som så småningom ersätter existerande stereotypa bilder av äldre personer (1998:47-48). Professor Lars Andersson (2002:25-32) beskriver det som att det har skett en s.k. deinstitutionalisering av levnadsloppet och att vi i dag lever i ett allt mer åldersirrelevant samhälle.

Införandet av pensionssystemet har gjort att det på sätt och vis finns en naturlig gräns efter vilken man har möjlighet att i högre grad ägna sig åt sina egna intressen. Lars Andersson (2002:8-9) menar att pensionärlivet numera utgör en lockelse, en bild av ett kravlöst liv då man ännu har möjlighet att göra vad man vill. Då 65-åringen uppfattades för endast några decennier sedan som rätt gammal, tillhör hon nu en annan typ av ålderskategori och har för det mesta en hel del "goda" år kvar även efter pensioneringen. Detta gäller i

synnerhet västerlänningarna.

Att människans liv har förlängts har också lett till en ny syn på livsloppet. Jyrki Jyrkämä (2001:309) anser att den moderna människans livslopp kan indelas i fyra åldrar. Den första åldern i livet omfattar den traditionella barndomen och ungdomen som präglas av ett sakta avtagande beroendeskap. Under denna ålder socialiseras, fostras och utbildas den unga människan. Människans andra ålder präglas av ökad mognad, självständighet och slutligen inkomster genom förvärvsarbete; med andra ord av en frihet från beroendeskap. Denna period präglas också av ett ökat ansvar antingen i form av ansvar för en familj, en arbetsplats och/eller övrigt socialt ansvar. Under den s.k. fjärde åldern blir det aktuellt med ett nyformulerat beroendeskap. Det här skedet av det mänskliga livet uppfattas som den s.k. "traditionella ålderdomen" som färgas av tilltagande skröplighet och slutligen död.

I dagens läge uppfattar man dock att det mellan den andra och fjärde åldern finns en tredje ålder som i regel infaller efter pensioneringen (Sankari & Jyrkämä 2001:309). Pensioneringen och ett förlängt livslopp har gett upphov till den s.k. tredje åldern som gör det möjligt för den äldre personen att förverkliga sig själv och fylla den senare delen av livsloppet med önskat innehåll så länge hälsan är god.

Den äldre resenärens turistkarriär

Som pensionärer har de äldre möjlighet att resa i den mån deras ekonomi och hälsa tillåter det eftersom de inte är bundna av förvärvsarbetet. Men hur har de rest under andra perioder i livet? Detta kan man komma åt genom att undersöka de äldres *turistkarriärer*. Turistkarriären kan enkelt definieras som en "meritförteckning" över en persons resande. När resintresset har inletts och vilken plats resandet har haft under olika livsskeden, bidrar till att forma

en persons karriär som resenär.

Sociologen Eeva Jokinen (1987:35) anser att Finland levde i en förturistisk period utan någon organiserad turismindustri ända tills slutet av andra världskriget, vilket de äldre informanternas utsagor också stöder. Personerna som står som grund för denna artikel är födda under 1930- och 1940-talen, alltså tillbringade de i olika utsträckning sin ungdom och sitt vuxna liv i ett efterkrigstida Finland. Även om resenärens turistkarriärer har fått olika utformning har samtliga informanter haft ett särskilt utgångsläge för skapandet av sina turistkarriärer.

Trots bristen på en organiserad turismindustri innebar detta inte att de äldre helt avstod från att resa under den s.k. förturistiska perioden. Tidsandan präglade dock förflyttningen på olika sätt. Resandet krävde oftast en märkbar insats av resenären själv, eftersom hon själv var tvungen att ordna allt det praktiska. Det är alltså inte så överraskande att resenärerna oftast valde att färdas på närmare håll under denna period, främst inom Finland eller Norden.

1960-talets Finland bildar enligt Eeva Jokinen (1987:38) den finländska turismens tredje utvecklingsperiod som överlag kännetecknas av en modernisering av det finländska samhället i och med industrialismens och konsumtionskulturens framväxt. Detta ledde även på sikt till förekomsten av turistprodukter. De första finländska paketresorna till söderns sol kom på marknaden 1965 (Jokinen 1987:38).

Resandet blev så småningom vanligare i Finland, samtidigt som turism i allt högre grad började framställas som en attraktiv motpol till yrkeslivet. På denna tid bestod resebranschens utbud främst av populära "solssemesterorter" som t.ex. Kanarieöarna, Mallorca eller Grekland. Men även om finländarna och mina informanter så småningom började vidga sina revir utanför det egna hemlandets och Nordens gränser

var resandet ännu förhållandevis ovanligt:

Den första långresan för min del så var 1968. (...) För att när vi var fyra damer som beslöt, arbetskamrater, att nu ska det hända någonting och så beslöt vi att vi ska resa till södern. Och hur det nu var så hade det läckt ut rykten på staden och en dag infinner sig det (skratt) på mitt arbetsrum en reporter från Borgåbladet som ville intervjua mig. Varför och hur vi kom på idén att resa för det var någonting lite extra, och det kom artikel i Borgåbladet. Så att 1968 var det ett litet företag att resa. (2004:77, 2-3)

Turismindustrins utveckling har möjliggjort en utvidgning av de äldre resenärernas turistkarriärer, samtidigt som resenärernas intresse har breddats och definitionen av exotism har expanderats. Då charterresorna till söderns sol representerade det lyxigaste som fanns på 1960 och 1970-talet, står de dock idag ofta för en "lägre" form av resande. Exklusivare resmål som t.ex. de fjärran belägna resmålen har betydligt högre status. Tidigare var det exotiskt att

de äldre överhuvudtaget hade *möjlighet* att resa utomlands, medan de inte reflekterade så mycket över bekvämligheter eller program. Av allt att döma hade detta tidiga resande en speciell laddning och betydelse:

I vår ungdom så reste man inte så mycket. Jag minns när jag första gången åkte på en charterresa till Rhodos. Det kändes vansinnigt lyxigt och mina föräldrar tog hand om våra barn och det var, tyckte jag, lyx lyx lyx och ändå bodde vi på världens hemskaste lilla hotell. Det var, allt var liksom så fruktansvärt som det bara kunde vara men bara det att komma ut och det här var då i... Ja, det här var på 60-talet. Men att idag så reser ju alla mycket mera och det är inte något konstigt med det och man är bortskämd helt enkelt (...) Man åkte Stockholmsbåten så var man alldeles nöjd med hytten, man stod och köade till en gemensam toalett. Sådant skulle väl ingen människa göra idag. (2004:72, 2)

Etnologen Anna-Maria Åström (1999:400-401 f.) redogör i verket *Finlands Historia 4* för de resmål som har varit

Bild 1.

I skiftet 1960-1970 var utrikesresandet ännu en rätt ovanlig fritidssysselsättning och den organiserade turismindustrin ännu i barnskorna i Finland.

Så småningom blev det dock allt populärare att resa till s.k. solsemesterorter för att få avbrott i sin vardag, vilket denna äldre dam också har bestämt sig för att göra. Källa: Meeri Kaivantos privata fotoalbum. Bilden är tagen på 1970-talet.

populära för finländarna under olika tidsperioder. Då de omedelbara grannländerna (Sverige, Norge och Ryssland) ännu i skiftet 1970 – 1980 stod för 45 % av resorna och Medelhavsländerna eller Sydeuropa, Främre Orienten och Norra Afrika stod för 10 %, skedde det en tydlig förskjutning av fokus under 1980-talet. Under denna tid ökade resorna till Medelhavsländerna till 40 %, medan resorna till grannländerna minskade med en tredjedel till 30 %. Detta stöds även av de äldre informanternas berättelser. Förekomsten av mer exotiska resealternativ gjorde att resandet på närmare håll minskade och att man istället började bege sig längre bort.

Resandet har ökat och reseformerna blivit allt fler då vi har kommit in i 2000-talet. Topi Falkenberg (2000:17), som har redigerat boken *Markalla Mallorcalle, kاهدella Kanariallye*, skriver att Finland under 2000-talet definitivt har återhämtat sig från depressionen under 1990-talet och att resor igen säljs i rekordantal. Finländarna åkte på 3,1 miljoner semesterresor utomlands år 2006, varav 44 % bestod av resor till våra närmaste grannländer (Skandinavien, Ryssland och Baltikum). Estland har stått för en tredjedel av resorna redan en längre tid, vilket talar om att grannländerna fortfarande lockar en hel del resenärer. Fjärranresmålen andel i statistiken har däremot också stadigt ökat. De fjärran belägna resmålen lockade t.ex. bara 5 % av resenärerna år 1997, medan motsvarande tal var 11 % år 2006 (Statistikcentralen/Tikkanen 2008). Detta talar också om att utbudet på resor till fjärran belägna platser ständigt har ökat och att det är allt lättare att resa längre bort. I dagens läge vågar man också i allt högre grad resa till nya, fjärran och exotiska platser

Resandet under livets olika skeden

Turismindustrin, förekomsten av allt mer varierande turistprodukter och det över-

Bild 2.
Att sitta på café eller restaurang och inmundiga lokala rätter, eller bara njuta av atmosfären och iakta folkvimlet på den främmande platsen hör utrikesresan till. Detta café ligger vid Haniyas venetianska hamn. Foto: Pia Lindholm, 2008

gripande samhällsklimatet i Finland, är de yttre omständigheter som har påverkat de äldres resande. Naturligtvis har även de olika livssituationerna till stor del påverkat vilken plats resandet har haft under olika perioder i informanternas liv. Här är variationen inte helt oväntat stor bland de äldre. Vissa äldre menar att resandet har varit ständigt närvarande i livet; en del uppfattar det t.o.m. som en del av deras personlighet eller som ett "tvång". Dessa personer har prioriterat resandet högt och strävat till att kunna resa oberoende av de yttre omständigheterna. Det förefaller dock betydligt vanligare att vissa aspekter i livet, som t.ex. småbarn, yrkeskarriären eller ekonomin, gjorde att resandet tillfälligt föll bort helt och hållet.

Skillnaden till dagens unga resenärer framgår på många sätt, bl.a. var det ytterst ovanligt att dagens äldre reste under studierna. De flesta började resa först då de hade avslutat sina studier och börjat förvärvsarbete. Som en av de äldre kvinnliga resenärerna sade åkte man inte på interrail i hennes ungdom (SLS 2045).

Själva arbetslivet är naturligtvis en del

av livet som har påverkat fritiden och resandet i allra högsta grad. Då vissa resenärer har varit bundna p.g.a. arbetet och varit tvungna att anpassa sitt resande till det, har andra däremot kunnat ha stöd av sin egen eller sin makas/makes yrke i utövandet av resintresset. I synnerhet de personer som har varit starkt bundna till sitt arbete, som t.ex. jordbrukare eller privatföretagare, har en turistkarriär som är grovt indelad i två perioder; det tidiga resandet under ungdomen och som småbarnsförälder å ena sidan och resandet under tredje åldern, som pensionär, å andra sidan. Under den yrkesverksamma perioden har dessa personer rest endast sällan. Andra yrkesgrupper har haft ett friare arbetsliv eller så har deras arbetsuppgifter t.o.m. kunnat omfatta resor, vilket inte bara har utökat deras turistkarriär utan också deras vana att befinna sig utomlands. Med tanke på detta kan man förstå att turistkarriären kan ha utvecklats rätt olika hos olika personer.

Familjelivet kunde påverka resandet

under olika perioder. En äldre kvinna beskriver t.ex. hur en traumatisk skilsmässa inledde hennes omfattande turistkarriär. I hennes fall handlade resandet kanske om kompensation – resandet var en tröst och blev så småningom hennes främsta livsinnehåll. Allra vanligast är dock att i synnerhet barnen har förändrat tillvaron och vanorna en hel del – en förälder är naturligtvis inte lika fri att uttrycka sitt behov av att resa som en barnlös person. Resandet förefaller ha haft vissa speciella former; bilsemestrar på närmare håll eller charterresor föredrogs vanligen eftersom det var ett barnvänligt sätt att färdas. Förstås finns det också undantag:

Nå, när vi började resa långresor så reste vi en och en, för då var våra barn små. Våra pojkar var små och vi kom till att om det går på tok så far inte båda. (...) Att då finns det en hemma. Så att det var först när de började så att säga bli äldre som vi också började resa tillsammans. (2004:77, 14)

Flera perioder och situationer i de äldre resenärens livscykel har alltså påverkat

Bild 3.
Porten till den vackra
bysantinska kyrkan i
byn Meskla på Kreta.
Kyrkobyggnaden är
ofta ett obligatoriskt
besöksmål för olika
typer av resenärer.
Foto: Pia Lindholm,
2008.

resandet. För vissa äldre har resandet varit ett ständigt närvarande intresse och de har haft möjlighet att utöka sin turistkarriär genom hela livet, medan andra har varit mer bundna eller haft andra prioriteringar. Gemensamt för samtliga resenärer är emellertid att turistkarriären i hög grad har utvecklats i takt med att utbudet inom turismindustrin har breddats. Allt eftersom utbudet på den finska marknaden har utvecklats har även resenärerna haft möjlighet att utöka sina revir och bege sig allt längre bort. Särskilt i den tredje åldern har resandet fått en allt mer framstående plats bland de flesta äldre resenärerna.

Den äldre resenären och drömmen om landet långt borta

Vad är då utmärkande för en äldre resenär och resandet under den tredje åldern? Trots att de äldre resenärerna naturligtvis inte bildar en homogen grupp kan man lyfta fram vissa allmänna karaktäristika, eftersom de äldre har vissa förutsättningar att resa som resenärer i andra skeden av livet kanske inte har.

För det första erbjuder turism en form av "lyx" separerat från vardagen som de pensionerade resenärerna har goda förutsättningar att ta del av eftersom arbetslivet inte längre begränsar deras liv. De äldre har också ofta haft större möjligheter att realisera sina resplaner efter att eventuella barn har flyttat ut och bildat egna familjer. I och med att eventuella lån ofta är avbetalade i detta skede av livet är det ofta även ekonomiskt möjligt för de äldre att satsa på en semester. Ekonomin är ofta stabilare i detta skede av livet efter de s.k. "aktiva" åren då familjen bildades och karriären byggdes upp.

Äldre resenärer har med andra ord både tid och råd att förverkliga sina resdrömmar, förutsatt att de är vid god hälsa. Man kan kanske se det som att de äldre på sätt och vis har skapat sig en identitet och haft

olika roller under olika skeden av sitt liv och att de nu kan vila i, men också utmana och utveckla denna identitet bl.a. genom att resa.

Nya upplevelser, vidgade vyer och att få koppla av motiverar fritidsresandet för allra flesta resenärer, oavsett ålder. Resandet framställs också oftast som en motpol till förvärvsarbetet och vardagen. Trots att denna motivering inte längre är gällande för de pensionerade resenärerna tycks det forna yrket indirekt kunna påverka de äldres resande och deras val av resmål. Bland de äldre resenärerna finns det bl.a. några före detta lärare som i verkligheten ville uppleva de miljöer de berättat om i undervisningen och därför valde att besöka dessa miljöer som pensionärer. De äldre kan således också bekräfta sin forna yrkesidentitet genom att resa.

Det förefaller ändå som om den förändrade strukturen i vardagen också påverkar turistkarriärens utformning. De äldre resenärernas motiv för resandet har följaktligen förändrats då vardagen har förändrats, liksom också deras krav på själva resupplevelsen:

Alltså det måste ju definitivt finnas ett innehåll. Jag skulle inte fara och lägga mig på en beach i den här åldern, det skulle man kanske ha gjort som tonåring om man skulle ha fått resa (skratt). (2004:72, 3)

Enligt mina iakttagelser är i synnerhet önskemålet om olika typer av *aktiviteter* dominerande bland de äldre resenärerna. De flesta beger sig inte på resa för att vila eller ta igen sig utan för att aktivt vidga sina vyer, utbilda sig och skaffa sig nya och berikande erfarenheter och äventyr. Somliga äldre verkar tydligt vilja tänja på sina gränser och utmana det inrutade och bekanta.

Det borde vara något speciellt med det (resandet). (...) Något annat än liksom turismsevärdheter och utfärder med buss (skratt). (...) Något litet äventyr så där. (2004:74, 10)

De förändrade motiven för resandet talar enligt min uppfattning om en stegring i turistkarriären. Då de äldre resenärerna i första hand var ute efter avkoppling under tidigare skeden av livet, är de nu i motsvarande grad ute efter *inhåll* och att få perspektiv på sin egen tillvaro. Det här förefaller att ha en koppling med var i livscykeln resenärerna befinner sig; de vill i detta skede av livet satsa på kvalitet och exklusiva upplevelser, samt se och få vara med om så mycket som möjligt. De vill utvidga sitt revir både rent fysiskt men också psykiskt och med detta i åtanke känns det inte meningsfullt för dem att endast solbada då de är på resa.

Det framgår ur flera äldre resenärers utsagor att de tydligt har sin livssituation i åtanke då de planerar en resa. Världen är stor men tiden begränsad och av denna anledning vill de äldre resenärerna ofta besöka nya platser och tänja på reviret så mycket de förmår. På grund av den tilltagande åldern väljer de äldre oftast att utföra mer ansträngande och fysiskt krävande resor uttryckligen under den tredje åldern.

Jag skulle säga att nu när man har kommit så här långt att man har hunnit se ganska många trevliga ställen så tycker jag att medan vi ännu är rörliga och relativt unga, så ska vi ta ett sådant där stort paket (...). Så att nu har vi den här Nilen i höst. Och sen kanske det någon gång blir av, i det här gänget som nu vi gör mycket tillsammans med, så är det många som säger att Kina skulle vara kiva. Att jag skulle säga att de styrs av att man ännu tänker vara rörlig och frisk ett antal år framåt. Så att man nu skulle liksom ta de där stora grejerna, för att sedan när man är riktigt gammal och stabbig så kan man åka till Stockholm fast hur ofta (skratt)! (2004:72, 17-18)

I vilket skede de äldre resenärerna egentligen har börjat resa fjärran varierar naturligtvis. För vissa resenärer har fjärranresorna blivit aktuella som en, i det stora hela, linjär stegring av turistkarriären. Dessa personer har vanligen börjat resa på närmare håll men an efter rest allt

längre bort. Andra resenärer har inlett sin turistkarriär med att resa fjärran direkt, utan att vara särskilt erfarna resenärer från förut. Oberoende verkar de fjärran belägna miljöerna symbolisera något avlägset och exotiskt, och därför utgör dessa resmål på många sätt turistkarriärens topp. För många är den fjärran miljön dessutom en långvarig dröm som de inte har kunnat förverkliga innan pensionen. Fjärranresandet verkar tillta särskilt just i tredje åldern, eftersom resenärerna är medvetna om att det är nu de bör realisera sina drömmar om de ska bli verklighet.

Tiden håller på att rinna ifrån mig varför det blir allt viktigare att hinna se och uppleva så mycket som möjligt innan det är för sent (...) Pengar och ägodelar kan man bli bestulen på, men minnen kan ingen ta ifrån en! (SLS 2045)

Flera äldre resenärer reser tydligt för framtiden – för att ha minnen att se tillbaka till och ha ett önskat innehåll i livet. Det andliga innehållet i livet prioriteras tydligt framom det materiella. Det har således skett en stegring i de äldre resenärernas turistkarriärer från det mer närbelägna till det mer oåtkomliga, samtidigt det som också har skett en stegring på en mer känslomässig nivå. Den nostalgiska dimensionen förhöjs särskilt då det gäller de äldres resande; från att främst ha varit ett sätt att koppla av från vardagen har resandet blivit något som i sig ger livet mening och innehåll.

Inflytandet av en generation

De äldre resenärernas turistkarriärer har påverkats och formats av deras prioriteringar och livssituationer samt utbudet på marknaden, men kan man också uppfatta det som att uppväxten i ett land präglad av kriget har format de äldres resebeteende och inställningar till resandet? Jeja-Pekka Roos skriver i *Elämäntapaa etsimässä* (1985) att finländarnas livskvalitet har

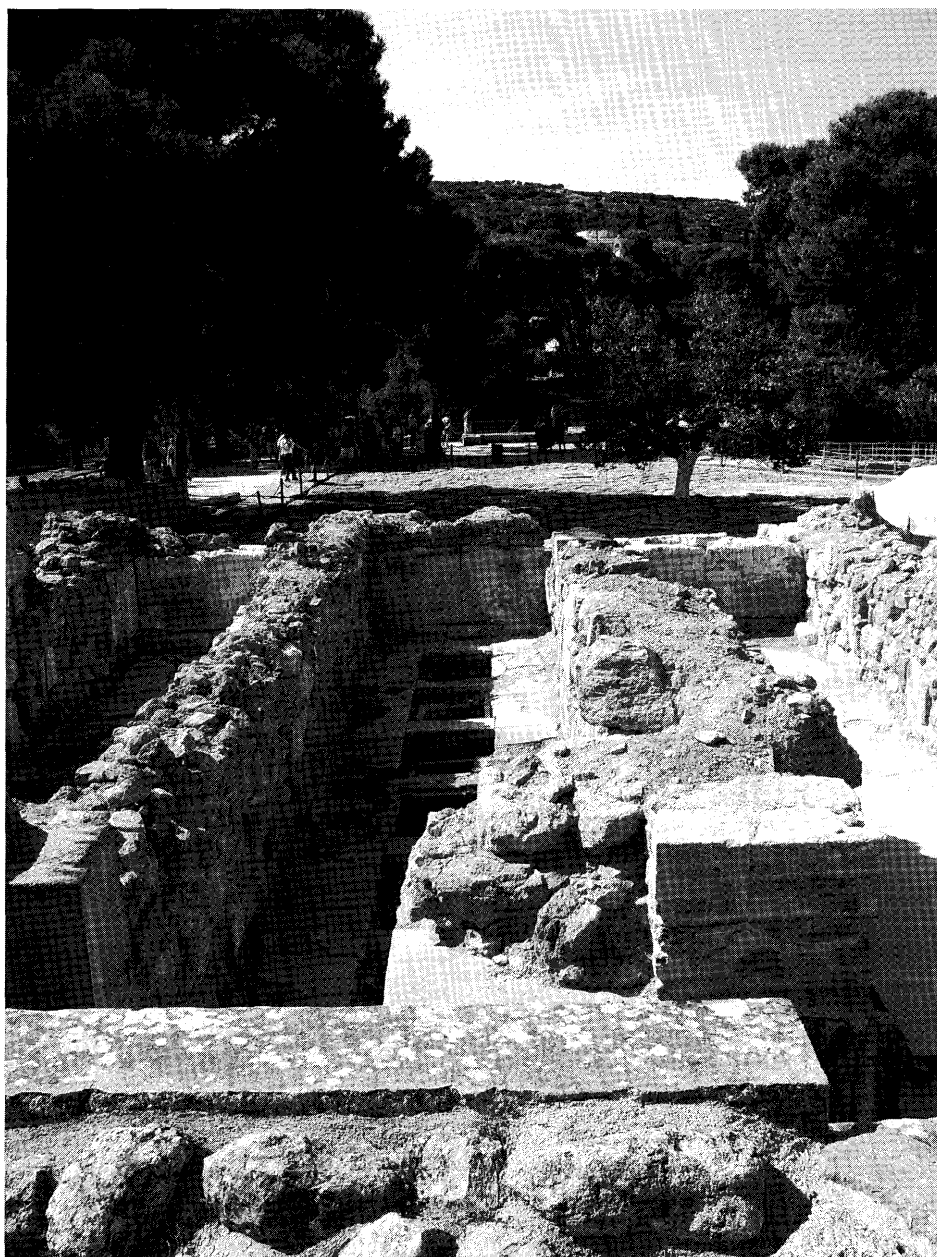

Bild 4.
Att besöka
sevärdheter är också
ett sätt att vidga sina
vyer, bilda sig och
skapa ett meningsfullt
innehåll under resan.
Knossos ruiner på
Kreta är en välbesökt
turistattraktion, i
synnerhet under
sommarmånaderna.
Foto: Pia Lindholm,
2008.

förändrats märkbart och att livet har blivit tryggare. Utgående från ett material baserat på biografier identifierar Roos fyra till fem generationer under 1900-talets lopp, fram till år 1985. De äldre resenärer som jag har baserat min undersökning på sammanfaller i huvudsak med den tredje generationen vars medlemmar hade sin aktivaste period beträffande yrkesliv och familjebildning

under 1960-talet (Roos 1985:23-29).

I sin studie jämför Roos främst den första generationen, vars medlemmar föddes mellan åren 1900 och 1920, med den tredje. Trots att erfarenheterna av kriget varierar från individ till individ kan man ändå säga att de som tillhör den första generationen delar en gemensam erfarenhetsvärld präglad av krigstiden och en kamp

om överlevnad. Den andra generationen består av personer som i regel är födda mellan 1920 och 1930. Dessa personer minns kriget tydligt, men får i motsats till sina föräldrar uppleva en relativt trevlig ålderdom. Uppbyggnaden av vårt land efter kriget leddes till stor utsträckning av denna generation. Den tredje generationen, som mina informanter också tillhör, kallar Roos för brytningstidens generation. Dessa personers barndomsupplevelser avviker en hel del från de tidigare generationernas. Under deras barndom är det inte lika vanligt med sjukdomar och samhället kommer in i en mer optimistisk fas. Arbetet och välfärden börjar synas, inflyttningen till städerna ökar, skolgången blir längre och konsumtionen tilltar (Roos 1985:23-25).

En av de främsta skillnaderna mellan de olika generationerna är förskjutningen av prioriteringarna i livet. Då man inte längre är tvungen att kämpa för att få en utkomst och uppnå trygghet kan man börja fokusera på andra mer hedonistiska värden som t.ex. sociala relationer, utbildning och njutning (Roos 1985:29). Det utgångsläge mina äldre informanter har haft att bygga

upp sina turistkarriärer avviker alltså en hel del från de tidigare generationernas. Då arbetslivet idag på naturlig väg avslutas i och med pensionen arbetade de tidigare generationerna så länge de kunde. Det fanns ingen klar fritid utan den flöt ihop med det övriga livet. Prioriteringarna var helt enkelt olika; man fyllde livet med arbete, inte självförverkligande.

Janne Ahtola, Antti Honkanen och Pekka Mustonen tar upp samma ämne beträffande den stora åldersklassen i artikeln *Suuret ikäluokat muuttuvan matkailun keskiössä* (2004). De konstaterar att mycket tyder på att en individ ända in i vuxenheten håller kvar de värderingar som skapats under barndomen och ungdomen. Samtidigt inverkar också strukturella faktorer som t.ex. inkomstnivån och den socioekonomiska ställningen fortfarande på hur individen lever sitt liv, om än i något mindre grad i dagens rörliga samhälle (Ahtola, Honkanen & Mustonen 2004:284-290). De äldre resenärer jag utgick ifrån levde sina yngre år i ett samhälle som långsamt började öppna sig för yttre och nya intryck. Bland annat blev möjligheterna att utbilda sig allt bättre och detta har tydligt gjort världen tillgängligare för en del äldre resenärer. De äldre verkar till olika grad ha kunnat ta vara på vad samhället och turistindustrin har erbjudit dem, men de tillhör i alla fall den första generationen som har börjat åka på semester och har kunnat unna sig denna lyx.

Artikelförfattarna konstaterar bl.a. att resandet har blivit en bestående del av de stora åldersgruppernas livsstil (Ahtola, Honkanen & Mustonen 2004:285). De efterkommande generationerna är etablerade i detta värdesystem och för dem är resandet en naturlig del av livet. Om den stora åldersklassens medlemmar och de senare generationerna fortsätter resa i den mån de gör idag kommer andelen äldre resenärer att öka märkbart. Ökningen syns också i

Bild 5.
Kreta är även känt för
sina katter som är i
hög grad beroende
av turisternas
generositet. Foto: Pia
Lindholm, 2008.

turismstatistiken - år 2000 reste 23 % av åldersgruppen 65-74-åriga på en fritidsresa utomlands med minst en övernattningsnatt, medan siffran hade stigit till 38 % år 2006 (Statistikcentralen/Tikkanen 2007). Turismindustrin räknar med att de äldre ska vara ett livskraftigt kundsegment också framöver och att de ska fortsätta resa som de har gjort tidigare. Man räknar t.ex. med att gruppen 65 år fyllda resenärer har ökat med 122 % år 2020 (Ahtola, Honkanen & Mustonen 2004:291).

Dels kan man alltså konstatera att dagens äldre resenärer reser allt mer då resandet så småningom har blivit en del av deras livsstil, dels kan man se att de äldre tar vara på de chanser som det postmoderna samhället erbjuder dem. De kommande generationerna kommer följaktligen att kunna skapa även mer omfattande turistkarriärer i och med att samhället och turismindustrin utvecklas och resandet har fått en fast plats i deras livsstil. Dagens ungdomar har exempelvis vuxit upp med äventyrsresor och Interrail, alltså kommer deras turistkarriärer sannolikt att se annorlunda ut då de i sin tur är äldre. Olika perioder och sammanhang skapar med andra ord olika utgångslägen för formandet av turistkarriären.

Till sist

Då man undersöker äldre personers resande kan man få insyn i samhället på flera plan, samtidigt som man också kan få en inblick i hur turismindustrins utvecklats. De äldre resenärer som denna artikel bygger på har inlett sina turistkarriärer i ett "förturistiskt" Finland där konsumtionskulturen och den mer hedonistiska livsstilen sakta började växa fram. Denna utveckling bidrog också till att resandet i regel har gått från nära till fjärran, i takt med att utbudet inom marknaden har utvidgats från solsemesterorter till mer fjärran länder.

Samtidigt har det tydligt också skett stegringar inom turistkarriären på ett mer

känslomässigt plan. De äldre resenärerna uppfattar inte längre resandet enbart som trevlig förströelse, utan att resandet i sig ger livet innehåll. Dagens äldre resenärer reser i hög grad för att uppleva det fjärran belägna och förverkliga drömmar medan de ännu kan, medan de kommande generationerna som har haft ett annat utgångsläge för sitt resande och ett mer omfattande turistiskt utbud till sitt förfogande, kanske kommer att styras av andra motiv.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Otryckta källor

HELSINGFORS

Svenska litteratursällskapet i Finland, Folkkultursarkivet
SLS 2045

ÅBO

Lindholm, Pia 2007. "Minnen för livet – Äldre resenärer i fjärran land. Opublicerad pro gradu-avhandling. Institutionen för språk och kultur, nordisk etnologi. Åbo Akademi. Åbo
Statistikcentralen / Tikkanen, Ritva 2007. Tabeller över finländarnas utrikesresande åren 1997-2006 och den äldre åldersgruppens utrikesresande åren 2000-2006. Skickade som e-postbilagor till piamlind@abo.fi 18.10.2007 och 05.12.2007

Litteratur

- Ahtola, Janne, Antti Honkanen & Pekka Mustonen, 2004. "Suuret ikäluokat muuttuvan matkailun keskiössä". I: *Yhteiskunnan moottori vai kivireiki? Suuret ikäluokat ja 1960-lukulaisuus*, s. 279-294. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä.
- Andersson, Lars, 2002. "Ålderism - några infallsvinklar". I: *Att åldras - bilagedel A. Underlagsrapport till Senior 2005*. Stiftelsen Stockholms Läns Äldrecentrum. Elanders Gotab AB, Stockholm.
- Jokinen, Eeva, 1987. *Turismi nykyajan kulutuksena: näkökohtia suomalaisten ulkomaanmatkoihin*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Phillipson, Chris, 1998. *Reconstructing old age - new agendas in social theory and social practice*. Sage, London.
- Roos, Jeja-Pekka, 1985. *Elämäntapaa etsimässä*. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Sankari, Anne & Jyrki Jyrkämä (toim.), 2001. *Lapsuudesta vanhuuteen - iän sosiologiaa*. Vastapaino, Tampere.

Åström, Anna-Maria 1999. "Den finländska massturismen" I: Meinander, Henrik *Finlands Historia* 4. Schildts: Esbo.

SUMMARY

From Close Quarters to Distant Places – Perspectives on Elderly Travellers' Tourism Careers

This article is based on my Master's thesis in Ethnology about the travel patterns of the elderly (2007). The elderly traveller distinguishes him- or herself from travellers belonging to other age groups because he or she has been able to travel for a long time, and thereby has had the time to form a whole career as a traveller. By studying the travel careers of the elderly one can get an understanding of the biographical aspects of travelling and an idea of how the life cycle can impact a person's travel behaviour. Concurrently, by studying travel careers one can shed light on other aspects of our society, like for instance the Finnish tourism industry.

In this article I wish to point out how different choices and situations during the life cycles of the elderly, like for instance a certain profession or family life, have affected their travel careers and how belonging to a particular generation creates a certain starting point for travelling. The tourism industry in Finland, as well as the generation the elderly belong to, has also played a key role in this respect. Gener-

ally it seems that most travel careers have reared from close quarters to more distant places, which in many aspects is linked to the development of the tourism industry. During the 1960ies for instance, when the elderly travellers were young adults in the beginning of their careers and family lives, the tourist field in Finland was quite underdeveloped. Although charter tours to the Mediterranean began to emerge on the market in the middle of the 1960ies, travelling for the purpose of leisure was still quite unusual. However, as the travel industry, as well as society in general has developed, new possibilities for travel have emerged and as a result the view on different destinations also has broadened. When for instance travelling to the Canary Islands was considered exotic in the 1960ies and the early 1970ies, it is often considered a bit mundane today.

As a result you can say that people belonging to different generations have had different opportunities to travel since the tourism industry, as well as society, has altered and developed over time. People also change during their lives; when the elderly tourists formerly travelled mainly in order to relax from work or get a suntan, they are driven by other motivations in this stage of their lives. These travellers are exceedingly driven by nostalgic motifs – they want to make dreams come true and broaden their horizons as much as they can before it's too late. The elderly travel in order to fulfil themselves and to obtain a particular content in their lives. They want memories of a fully lived life to look back upon.